

GIỚI THIỆU SÁCH

DÂN TỘC LA HỦ Ở VIỆT NAM (*)

LÊ THANH

Người La Hủ là một trong 6 dân tộc nói ngôn ngữ Tạng - Miến ở nước ta. Họ cư trú ở Huyện Mường Tè, tỉnh Lai Châu. Theo thống kê năm 1995, người La Hủ ở Việt Nam có khoảng 65.000 người, ngoài ra người La Hủ còn có ở: Trung Quốc (300.000 người), Mianma (150.000 người), Thái Lan (40.000 người) và Lào (15.000 người). Cùng với tên gọi La Hủ, còn có các tên gọi khác như: *Lũ U* (Trung Quốc), *Mu Sua* (Thái Lan, Mianma), *Kha, Xá, Xá Toong Lương, Xá Lứ, Xá Pươi, Xá Ta Điang, Khu Sung, Cò Sung* (Việt Nam),...

Xưa kia, người La Hủ sống du canh du cư, lang thang nay đây mai đó trên các triền núi cao, nơi sơn cùng thủy tận; nơi ăn chốn ở của họ rất tạm bợ, nhà ở lợp bằng lá dong, lá chuối rừng, khi nào lá vàng là chuyển đi nơi khác; đời sống kinh tế - văn hoá - xã hội rất khó khăn. Hiện nay đời sống người La Hủ có nhiều thay đổi, nhất là từ khi đất nước ta đi vào con đường đổi mới.

Để có cái nhìn toàn diện về đời sống kinh tế - văn hoá - xã hội trước đây cũng như hiện tại của người La Hủ ở nước ta, tập thể tác giả cho ra mắt bạn đọc cuốn sách *Dân tộc La Hủ ở Việt Nam* nhằm đáp ứng phần nào mong mỏi đó.

Cuốn sách *Dân tộc La Hủ ở Việt Nam*, ngoài phần mở đầu và kết luận, có 5 chương:

Chương 1: Điều kiện tự nhiên, dân cư và dân số

Chương này các tác giả cho biết, người La Hủ ở Việt Nam có mặt ở 44 bản của 5 xã (Pa Ủ, Pa

Vệ Sử, Bum Tở, Ca Lăng và Nậm Khao), thuộc Huyện Mường Tè, tỉnh Lai Châu. Họ cư trú trên các sườn núi, ở những nơi có khe suối thuộc vùng cao. Đời sống người La Hủ gắn liền với nương rẫy và ruộng bậc thang. Nơi cư trú của họ ở thượng nguồn sông Đà, nơi đó có hệ động thực vật còn phong phú so với nhiều nơi khác, nhưng nơi đây cũng thường xảy ra lũ lụt.

Trong chương này các tác giả cũng cho biết lịch sử tộc người và các nhóm dân tộc của người La Hủ. Người La Hủ mới di cư vào nước ta khoảng thế kỷ XVIII - XIX và có 3 nhóm là: La Hủ Tsur (Vàng), La Hủ Na (Đen) và La Hủ Phung (Trắng). Qua nghiên cứu các tác giả cho rằng người La Hủ Na có mặt ở nước ta lâu nhất so với các nhóm La Hủ khác.

Chương 2: Hoạt động kinh tế

Qua các tài liệu nghiên cứu trong nước và nước ngoài cho chúng ta biết người La Hủ xưa kia làm ruộng nước (nông nghiệp dùng cày), sau đó do nhiều nguyên nhân họ đã phải chuyển sang làm nương rẫy (nông nghiệp dùng cuốc). Trước ngày giải phóng (1954), ngoài hái lượm, săn bắt và đánh cá, người La Hủ đã quen với canh tác nương rẫy mà lúa, ngô là lương thực chính. Công cụ sản xuất đơn giản chỉ là con dao, cái cuốc, cái thuổng do họ tự làm. Sau hoà bình đến nay, cuộc sống của người La Hủ đã có nhiều đổi mới, người La Hủ đã định canh định cư theo làng bản, canh tác nương rẫy và ruộng nước. Nhiều tài liệu ghi chép trước đây cho rằng người La Hủ du canh du cư, vai trò kinh tế chiếm đoạt còn chiếm tỷ lệ lớn trong nền kinh tế trồng trọt của họ. Tuy nhiên, qua công trình nghiên cứu này các tác giả cho biết hoạt động kinh tế của người La Hủ hiện nay bao gồm: Trồng rọt, chăn nuôi, thủ công gia đình và khai thác nguồn lợi tự nhiên. Hoạt động kinh tế của người La Hủ cho

* Khổng Diễn (chủ biên), Nxb Văn hoá dân tộc, H. 2000, khổ 13 x 19cm, 274 trang

đến nay vẫn mang nặng tính chất tự cung tự cấp, trao đổi hàng hoá chưa phát triển.

Chương 3: Văn hoá vật chất

Chương này các tác giả đã trình bày 3 thành tố cơ bản của văn hoá vật chất của người La Hủ là: Tập quán ăn uống, nhà cửa và trang phục.

Các tác giả cho chúng ta biết, người La Hủ ăn cơm tẻ và cơm nếp, những khi thiếu gạo ăn thêm ngô, khoai, sắn,... Nguồn lương thực, thực phẩm phục vụ đời sống hàng ngày là trồng trọt, chăn nuôi và còn khai thác từ tự nhiên. Khai thác từ tự nhiên có các loại củ, quả như: củ mài, bột cây báng, cây móc, cây cọ, củ nâu, khoai rừng, quả cọ, quả gắm,...; nguồn thực phẩm có các loại: rau rừng, cá tôm, cua ốc ở sông, suối và các loại côn trùng. Người La Hủ thích ăn các món luộc, xào, rán, kho,... trong đó họ ưa thích nhất là món nướng. Qua trình bày các món ăn, khẩu vị ăn uống các tác giả cũng cho biết được các cách chế biến món ăn, tập quán ăn uống và ứng xử trong ăn uống của người La Hủ.

Về nhà cửa, xưa kia người La Hủ ở rất tạm bợ, đến nay tuy có kiên cố hơn, nhưng kết cấu bộ khung sườn vẫn đơn giản với kỹ thuật ngầm, buộc; họ có 2 loại hình nhà là nhà đất, nhà sàn. Đặc điểm nổi bật nhà ở của người La Hủ là nhỏ (1gian hai chái), kết cấu đơn giản, bố trí mặt bằng sinh hoạt theo cách phân chia trên dưới.

Về trang phục, nam phục giống người Thái, người Hà Nhì: áo 4 thân, quần chân què cạp lá oạ, vấn khăn ngang quanh đầu; nữ phụ còn mang nhiều đặc trưng mang tính tộc người. Nữ mặc quần giống nam, riêng áo có hai loại: áo dài và áo ngắn. Áo dài cổ, nẹp ngực và ống tay áo được trang trí hoa văn cầu kỳ. Đặc điểm nổi bật nhất trong trang phục La Hủ là cái áo dài và khăn đội đầu của phụ nữ.

Chương 4: Đời sống xã hội

Chương này các tác giả, trình bày mối quan hệ sở hữu và cơ cấu xã hội truyền thống của người La Hủ; quan hệ dòng họ, quan hệ gia đình; và các tập quán liên qua đến chu trình đời người. Một đặc điểm dễ thấy trong đời sống xã hội của người La Hủ là chịu ảnh hưởng sâu sắc của xã hội người Thái; xã hội của họ mang tính cộng đồng rất cao; quan hệ dòng họ lỏng lẻo và hoàn toàn không có ý nghĩa kinh tế.

Chương 5: Văn hoá tinh thần

Người La Hủ trước Cách mạng tháng Tám năm 1945 đời sống vật chất tuy rất khó khăn, nhưng ở họ có đời sống tinh thần phong phú. Điều này được thể hiện ở các khía cạnh tôn giáo, tín ngưỡng, văn học dân gian, dân ca, dân vũ, tri thức dân gian, y học dân gian,...

Người La Hủ có quan niệm riêng về thần thánh, trời đất và vũ trụ. Họ quan niệm trời là thế giới riêng biệt, đối lập với đất; ông trời (*mô ma*) là vị thần tối cao quyết định tất cả mọi việc. Giàu nghèo, sướng khổ,... đều do *mô ma* quyết định. Từ quan niệm có linh hồn và có ma, người La Hủ có các lễ cúng bản, cúng ma đất, cúng ông bà tổ tiên,...

Cuốn sách *Dân tộc La Hủ ở Việt Nam*, là công trình nghiên cứu của Viện Dân tộc học, nhằm cung cấp các luận cứ khoa học cho Đảng và Nhà nước để hoạch định ra các chủ trương, chính sách về dân tộc và miền núi. Đây là cuốn sách có nhiều tư liệu mới, có những nhận xét đánh giá khoa học và có hệ thống về dân tộc La Hủ ở nước ta. Cuốn sách không chỉ bổ ích cho các nhà khoa học, cán bộ làm chính sách dân tộc ở Trung ương và địa phương mà còn có ích cho nhiều bạn đọc quan tâm.

Tạp chí Dân tộc học giới thiệu cùng bạn đọc.